

MIGRAȚIA INTERNAȚIONALĂ A FORȚEI DE MUNCĂ: IMPLICAȚII ASUPRA ȚĂRILOR GAZDĂ ȘI DE ORIGINE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

Gál Erzsebet

Introducere

La sfârșitul anului 2019 și în primele luni ale anului 2020, mass-media abunda în știri care atrăgeau atenția asupra posibilității unei epidemii internaționale. Globalizarea a atins proporții semnificative până în 2020, astfel încât interdependența economică și politică erau deja pregnante în multe domenii ale vieții (ca de exemplu lanțurile globale de aprovizionare, logistica, libertatea de mișcare, turismul și migrația internațională). Având în vedere teorema general acceptată conform căreia migrația este un fenomen actual global, singura întrebare a fost când va apărea primul pacient confirmat cu COVID-19 și în Europa.

Restricțiile severe menite să controleze răspândirea virusului COVID-19 au provocat o criză majoră în economia mondială, și au avut un efect profund asupra întregii umanități și asupra aspectelor vieții de zi cu zi a populației, indiferent de statutul social al componentilor acesteia, afectând societatea nu numai din punct de vedere sanitar și economico-financiar, ci și din punct de vedere social și al fenomenului migrației. Principalele restricții au limitat migrația, fie că ne referim la migrația internațională, fie la migrația intra-UE, deoarece s-a considerat că minimizarea contactului dintre persoane este esențială pentru a controla răspândirea virusului.

În același scop, frontierele au fost închise și toate conexiunile de transport suspendate. Aceste decizii au condus la schimbări majore în procesele de migrație internațională, deoarece multe țări și-au închis granițele fără a oferi migranților și propriilor cetățeni posibilitatea de a părăsi țara sau de a se întoarce în țara de origine. Suspendarea activității unor industrii care în mod tradițional angajează imigranți a dus la disponibilizări în masă, existând numeroase situații în care muncitorii nu au avut la dispoziție nici măcar mijloacele financiare necesare pentru a se întoarce în țara de origine, dar nici pentru a se susține în țara gazdă.

Abordările privind gestionarea fluxurilor de migranți varia de la o țară la alta, în funcție de evoluția numărului de persoane infectate cu COVID-19, precum și de contribuția adusă de migrație economiei naționale. Deoarece migranții pot avea un rol important în economia țărilor sursă și gazdă, ambele sunt responsabile cu gestionarea fluxurilor de migrație. Migranții stimulează atât economia țării gazdă, cât și economia țării sursă, care poate depinde într-o măsură considerabilă de remitențele emigranților.

Lucrarea analizează efectul pandemiei de COVID-19 asupra lucrătorilor migranți și asupra condițiilor de muncă ale acestora în cadrul primelor cinci țări cu cele mai mari valori nete ale numărului de migranți din Europa, la nivelul anului 2020, respectiv ultimele cinci țări cu cele mai mici valori nete, chiar negative, ale numărului de migranți, precum și modul în care măsurile luate la nivelul statelor membre ale UE pentru combaterea răspândirii COVID-19, cum ar fi interzicerea călătoriilor transfrontaliere sau a celor din interiorul frontierelor naționale, introducerea carantinei pentru sosirile internaționale sau izolarea la domiciliu pentru o anumită perioadă de timp, au afectat mobilitatea de pe piața muncii.

Cuprins

Studiu de caz și rezultate

Analiza principalilor indicatori specifici tematicii

Scopul lucrării este de a prezenta impactul pandemiei de COVID-19 asupra migrației internaționale a forței de muncă, din perspectiva țărilor gazdă și a țărilor de origine intra-europene. Din acest motiv au fost selectate pentru a fi analizate, din punct de vedere al țărilor gazdă, primele cinci țări cu cele mai mari valori nete ale numărului de migranți din UE, la nivelul anului 2020, respectiv Germania, Spania, Italia, Austria și Suedia, iar pentru analiza din perspectiva țărilor de origine au fost selectate ultimele cinci țări cu cele mai mici valori nete, chiar negative, ale numărului de migranți, respectiv România, Polonia, Grecia, Croația și Portugalia (vezi Figura 1). În 2020, Germania a avut cele mai mari cifre ale migrației nete din Europa, cu peste 543 de mii de persoane, în timp ce România a avut cea mai mică cifră a migrației nete, având o valoare negativă de aproape 74 de mii.

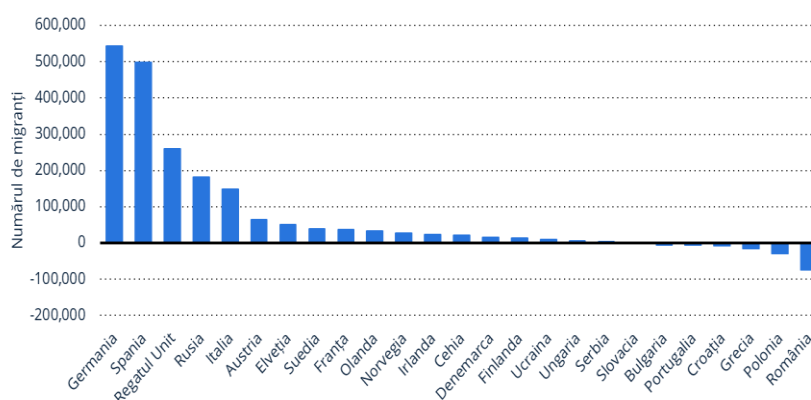

Figura 1. Migrația netă în țări europene selectate în 2020

Sursa: UN DESA

Analiza empirică a presupus colectarea unor indicatori esențiali și reprezentativi tematicii abordate pentru cele 10 de state membre ale Uniunii Europene selectate, respectiv Germania, Spania, Italia, Austria, Suedia, România, Polonia, Grecia, Croația și Portugalia, pentru perioada de timp 2010-2020, indicatori ce sunt analizați din punct de vedere dinamic și evolutiv.

Impactul pandemiei de COVID-19 asupra remitențelor se transmite în trei moduri: a) prin reducerea creșterii PIB-ului țărilor gazdă și de origine; b) prin stoparea activităților economice care duce la pierderi de locuri de muncă pe scară largă, inclusiv în cazul muncitorilor străini din economiile gazdă; c) prin scăderea cererii, care afectează producția din diferite sectoare economice, și care conduce la reducerea ratei de ocupare a forței de muncă și la scăderea salariilor realizate de muncitorii străini.

Remitențele încasate de țările supuse analizei la nivelul anului 2020, în valoare totală de 56 miliarde USD, reprezintă o sursă importantă și stabilă de venit pentru familiile din țara de origine a beneficiarilor și ajută la consolidarea finanțării externe – alături de investițiile străine directe și veniturile din turism – mai ales în cazul economiilor aflate în curs de dezvoltare. Clasamentul primelor trei țări din perspectiva valorii remitențelor încasate (Figura 2, stânga) - care cumulativ obțin 62,5% din încasările totale de remitențe de la nivelul celor 10 țări analizate - este compus din Germania, cu 17 mld. \$ încasați, urmată de Italia, cu 9 mld. \$, și România, cu 7 mld. \$. Din punct de vedere al plăților de remitențe (Figura 2, dreapta), Germania, cu 22 mld. \$ plățiți, și Italia cu 10 mld. \$, se clasează din nou pe primele locuri, fiind urmate de această dată de Polonia, cu 7,9 mld. \$ achitați către muncitorii străini.

Țările susceptibile în a se confrunța cu efecte mai profunde datorate scăderii fluxurilor de remitențe induse de pandemie sunt cele în care ponderea remitențelor în produsul intern brut este ridicată (Figura 3), din această perspectivă, din ansamblul țărilor analizate, Croația (7,35%), România (3,07%) și Polonia (1,13%) reprezintă țările cele mai sensibile la modificări ale volumului remitențelor încasate.

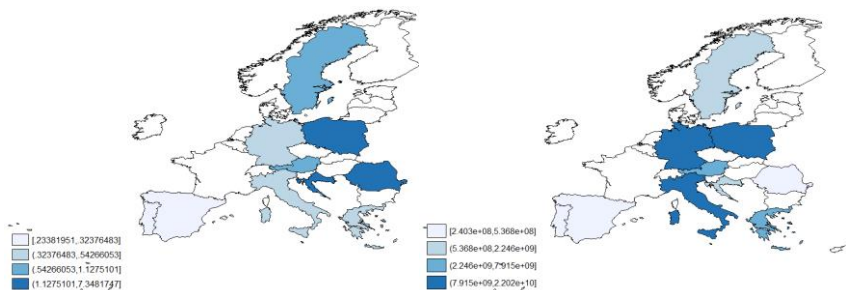

Figura 2. Volumul remitențelor încasate și plătite (mil. \$), 2020

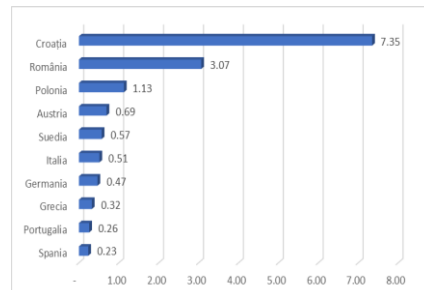

Figura 3. Remitențe încasate (% din PIB), 2020

Sursa: prelucrare proprie a datelor Eurostat în Stata 14

Figura 4 prezintă fluxurile de imigranți din cadrul celor 10 țări analizate, aferente perioadei 2010-2020. Majoritatea imigranților au drept țară de destinație, din cadrul celor analizate, Germania, Spania, Italia și Polonia, această ordine reprezentând tocmai topul aferent anului 2020. Peisajul imigrației dintre 2010 și 2020 nu a suferit schimbări majore din punct de vedere al țărilor de destinație preferate de imigranți dintre cele analizate. Pentru anii 2011-2014 și 2017-2018 clasamentul cel mai frecvent, în ordine descrescătoare a numărului de imigranți fiind format în principal astfel: Germania, Spania, Italia, Polonia, România, Suedia, Austria, Grecia, Portugalia, iar la final, Croația.

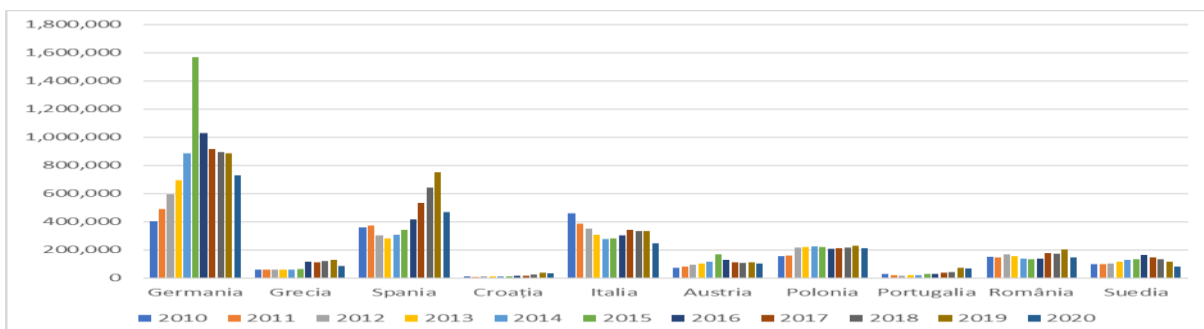

Figura 4. Numărul de imigranți, la nivelul celor 10 țări analizate, 2010-2020

Sursa: prelucrare proprie a datelor Eurostat

Cele mai mari valori ale numărului total de emigranți pentru perioada 2010-2020 (Figura 5), au fost înregistrate de Germania, cu peste 4,3 mil. emigranți, urmată de Spania, cu peste 3 mil. emigranți, Polonia, cu peste 2,5 mil. emigranți, și România, cu aproape 2,2 mil. emigranți. Croația și Portugalia au cele mai scăzute valori ale numărului de emigranți, însumând de-a lungul perioadei de analiză, puțin peste 301 mii. emigranți, respectiv 419 mii. emigranți.

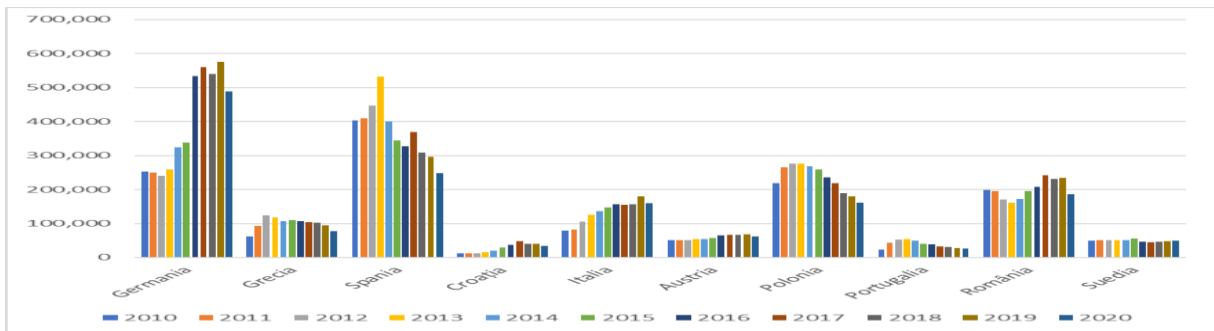

Figura 5. Numărul de emigranți, la nivelul celor 10 țări analizate, 2020-2020

Sursa: prelucrare proprie a datelor Eurostat

Analiza clusterelor

Scopul grupării celor 10 țări analizate în clustere distincte este de a stabili acele grupe de țări a căror flux de migrație a forței de muncă și situație economică per ansamblu poate fi influențată în mod semnificativ în contextul pandemiei Covid-19. În mod analogic, scopul acestei grupări este și de a determina relația dintre indicatorii analizați care stabilesc intensitatea și direcția de acțiune a efectelor pandemiei de Covid-19 asupra clusterelor identificate (Figura 7).

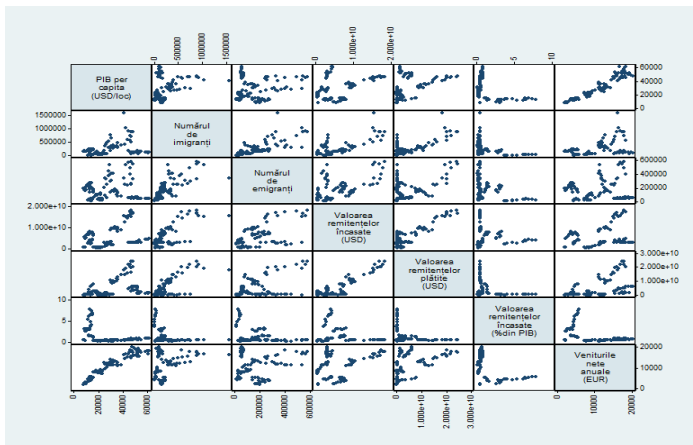

Figura 6. Gruparea celor 10 țări analizate pe clustere specifice în funcție de indicatorii selectați

Sursa: prelucrare proprie a datelor Băncii Mondiale și Eurostat

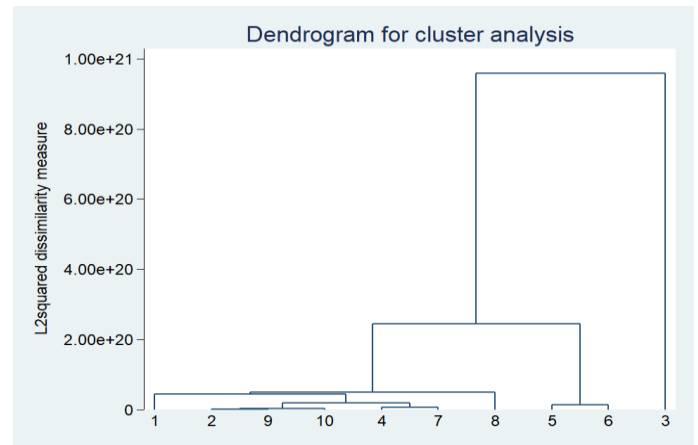

Figura 7. Dendrograma rezultată în urma grupării celor 10 țări analizate pe clustere specifice

Primul cluster. Din punct de vedere al PIB/locuitor, la nivelul anului 2020, dintre cele 7 țări primul cluster, Suedia este țara cu cea mai mare valoare, cu 52.274,41 \$/loc, urmată de Austria, cu 48.588,66 \$/loc. Din punct de vedere al valorii remitențelor încasate, România este pe primul loc în acest cluster, încasând, la nivelul anului 2020 7,6 mld. \$, urmată de Croația cu 4,2 mld. \$. Din perspectiva ponderii din PIB a remitențelor încasate, în primul cluster, pe primul loc, se situează Croația, cu 7,35% din PIB datorată încasărilor din remitențe. Valoarea remitențelor plătite, clasează Austria pe primul loc, cu 6 mld. \$, achitați la nivelul anului 2020. Cea mai mare valoare a numărului de emigranți din primul cluster, este înregistrat de Spania, cu 248.561,00 emigranți, urmată de România, cu 186.818,00 emigranți. Din punct de vedere al numărului de imigranți, pe primul loc se situează Spania, cu 467.918,00 imigranți, urmată de România, cu 145.519,00 imigranți, Luând în considerare ratele de ocupare a forței de muncă (% din totalul populației) din țările componente ale primului cluster, Suedia (80,10%) se plasează pe primul loc, fiind urmată de Austria (74,80%). Rata șomajului (% din totalul populației) este cea mai ridicată în Grecia (10%), urmată de Spania (9,9%). Austria (27,60%) este țara din primul cluster cu cea mai mare pondere a

angajărilor cu fracțiune de normă și contracte temporare (% din totalul angajărilor) și este urmată de Suedia (20,90%). Spania (46,20%) este și țara cu cea mai mare rată a persoanelor expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială (născute într-o altă țară din UE, decât cea de referință), fiind urmată de Grecia (33,20%).

Ce-l de-al doilea cluster. La nivelul anului 2020, cele două țări grupate în acest cluster, au valori foarte diferite ale PIB/loc, Italia având o valoare a PIB/loc de 31.769,96 \$/loc, dublă față de Polonia, cu o valoare a PIB/loc de 15.742,45 \$/loc. Din punct de vedere al valorii remitențelor încasate, Italia este din nou superioară, cu 9,7 mld. \$ încasați, față de 6,7 mld. \$ încasați de Italia. La fel și din perspectiva remitențelor plătite, Polonia, cu 7,9 mld. \$, este depășită de Italia, cu 10,18 mld. \$. Pe de altă parte, Polonia (11,13%) are o pondere din PIB a remitențelor încasate dublă, față de Italia (0,51%). Dublă, este și valoarea venitului net anual din Italia, de 13.520,48 €, față de cea din Polonia, de 161.666,00 €. Cele două țări din acest cluster, au valori apropiate atât în ceea ce privește numărul de emigranți (Italia – 159.884 mii de emigranți; Polonia – 161.666 mii de emigranți) cât și numărul de imigranți (Italia – 247.526 mii de imigranți; Polonia – 210.615 mii de imigranți). Din perspectiva ratelor de ocupare a forței de muncă (% din totalul populației) Polonia (72,70%) are o situație mai bună decât cea a Italiei (61,90). Rata șomajului (% din totalul populației) este, de asemenea, mai scăzută în Polonia (1,90%) decât în Italia (5,20%). Pe de altă parte, Italia are și o pondere a angajărilor cu fracțiune de normă și contracte temporare (% din totalul angajărilor) (18,10%) mai mare decât Polonia (5,70%), și o rată a persoanelor expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială (născute într-o altă țară din UE, decât cea de referință) (36,70%) mai mare decât Polonia (22,20%).

Ce-l de-al treilea cluster. Datorită valorilor mult mai ridicate ale indicatorilor selectați în cadrul analizei, Germania nu a putut fi grupată într-un alt cluster. PIB-ul pe cap de locuitor al acestei țări este de 46.252,69 PIB/loc, valoarea remitențelor încasate este de 17 mld. \$, valoarea remitențelor plătite este de 22 mld. \$, iar ponderea remitențelor încasate din PIB este de 0,47%. Valoarea veniturilor nete anuale este de 17.839,29 €. Numărul de emigranți este de 488.138, iar numărul de imigranți este de 728.606. Rata de ocupare a forței de muncă (% din totalul populației) este de 78,10%, iar rata șomajului (% din totalul populației) este de 2,50%. Ponderea angajărilor cu fracțiune de normă și contracte temporare (% din totalul angajărilor) este de 22,80% iar rata persoanelor expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială (născute într-o altă țară din UE, decât cea de referință) este de 22,40%.

Concluzii

Pandemia de Covid-19 a afectat economia mondială și migrația, iar cele 10 țări supuse analizei nu fac excepție. Pentru țările sursă, criza indusă de pandemie a reprezentat pierderea unui flux stabil de remitențe, care reprezentau proporții considerabile din PIB-ul lor, acesta fiind cazul Croației, României și Poloniei, a căror pondere din PIB a remitențelor este semnificativă. Revenirea unui număr mare de șomeri, dintre care unii chiar bolnavi sau infectați, a reprezentat o a doua problemă majoră în cazul țărilor de origine. În 2019, rata șomajului din rândul imigranților din Uniunea Europeană a scăzut pentru prima dată sub pragul simbolic de 10% și a fost cu mai puțin de 4 puncte procentuale mai mare decât rata șomajului din rândul celor nativi (OCDE). Cu toate acestea, pandemia de Covid-19 a afectat această tendință, punând în pericol mai mult de un deceniu de progres în includerea migranților pe piața muncii. În rândul țărilor analizate, rata șomajului a scăzut în 2020 față de 2019 numai în Grecia, cu 0,70%, Italia, cu 0,50%, și Polonia, cu 0,10%. Suedia, Austria, Spania, România, Croația și Germania și Portugalia, au înregistrat în 2020, comparativ cu

anul anterior, creșteri ale ratei somajului cuprinse între 0,10% și 1,10%. Pentru țările gazdă, consecințele negative datorate pandemiei de Covid-19 includ pierderea forței de muncă ieftine care este greu de recuperat. Un factor determinant al acestor pierderi este reprezentat de scumpirea călătoriilor în țările gazdă, deoarece călătoriile puteau implica mai multe moduri de transport, mai puține modalități și oportunități de transport și puteau implica chiar și obligativitatea testării pentru COVID-19 atât la intrare, cât și la ieșirea din țară.

Impactul pandemiei de Covid-19 asupra migrației este ilustrat în această lucrare și prin intermediul analizei datelor privind fluxurile de migrație din cadrul celor 10 țări analizate. Datele arată că nivelurile de imigrație au scăzut în 2020. Un efect al măsurilor luate începând cu luna martie 2020 la nivelul celor 10 țări analizate pentru reducerea numărului de cazuri a putut fi observat analizând migrația netă din același an, care a fost mai mică comparativ cu 2019. Acest lucru sugerează un impact substanțial al măsurilor Covid-19, mai ales ținând cont de tendința de creștere a migrației intra-UE care era vizibilă înainte de pandemia de Covid-19.

Deceniul trecut a evidențiat domeniile în care țările din UE trebuie să facă progrese în contextul migrației. În primul rând, este necesară îmbunătățirea procedurilor administrative pentru a evita tensionarea sistemelor de imigrație și azil, chiar și în cazul unei creșteri semnificative a imigrației, precum cea din perioada 2015-2016. În al doilea rând, trebuie creat un sistem de informații online eficient prin care migranții, refugiații și solicitanții de viză să poată fi informați în mod corespunzător.

Dezvoltarea în continuare a tehnologiei informației este, de asemenea, crucială, deoarece a devenit clar în prima jumătate a anului 2020 că activitatea profesională și comunicarea pot deveni extrem de dificil de realizat în absența unui fundal tehnologic adecvat, mai ales în condițiile în care nu exista o altă alternativă. Comutarea online poate permite economiei să nu fie nevoită să se închidă complet în situații de urgență similare. Nu în ultimul rând, țările din cadrul UE trebuie să își reducă dependența de forța de muncă imigrantă și să reducă vulnerabilitatea pe piața muncii a acestui grup prin modificări legislative.

Bibliografie – selecție

1. Bodvarsson, Ö. B., Van den Berg, H. (2013), "The economics of immigration: theory and policy"
2. de Haas de, H., Czaika, M., Flahaux, M.-L., Mahendra, E., Natter, K., Vezzoli, S. and Villares-Varela, M. (2019), "International Migration: Trends, Determinants, and Policy Effects" Population and Development Review, 45: 885-922
3. Fasani, F. and J. Mazza (2020), "A Vulnerable Workforce: Migrant Workers in the COVID-19 Pandemic". Luxembourg: Publications Office of the European Union
4. Guadagno, L., (2020), "Migrants and the COVID-19 pandemic: An initial analysis", Migration Research Series N° 60. International Organization for Migration